

Livsmedelsföretagen rustar för höstrusk

Li:s konjunkturbrev, september 2011

Sveriges livsmedelsproducenter förväntar sig en fortsatt blygsam försäljningsökning under återstoden av 2011, visar *Li:s* konjunkturenkät bland medlemsföretagen. Ett annat tecken på att konjunkturen har mattats av är att konsumenternas sug efter lågprisprodukter stigit markant. I konjunkturenkäten är det också fler företag än tidigare som planerar att dra ner på investeringar och personal, framförallt som en följd av ihållande höga råvarupriser. Livsmedelsexporten ser ut att bli ljuset på hösthimlen. Företagen förväntar sig en fortsatt god volymtillväxt under andra halvåret.

Li:s konjunkturbrev utkommer fyra gånger per år. Medverkande företag står för cirka 50 procent av branschens omsättning. Alla svar är viktade efter företagets omsättningsstorlek.

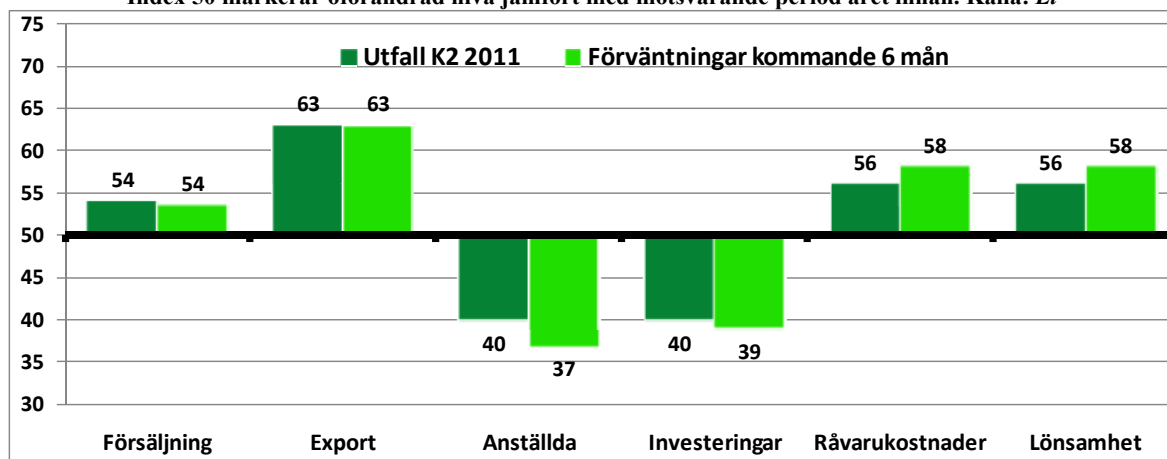
Förutsättningarna för en fortsatt stark exportdriven svensk ekonomisk tillväxt har under sommaren ändrats till det sämre. Nya hot mot den internationella tillväxten presenteras dagligen och riskerar sannolikt att dra ned tempot även i svensk ekonomi.

Svensk livsmedelsproduktion är emellertid en del av näringslivet som står sig relativt väl över en konjunkturcykel. Aktivitetsförändringarna är inte stora vare sig i hög- eller lågkonjunktur. Utmaningarna generellt för livsmedels-

industrin handlar snarare fortsatt om att möta höga produktionskostnader.

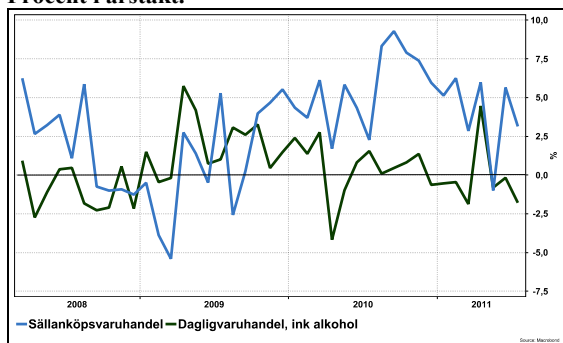
Inför årets andra kvartal var förhoppningen en stabil volymtillväxt. Facit för perioden, enligt *Li:s* senaste konjunkturenkät, visar på en volymökning som snarast kan beskrivas som blygsam. Index hamnade på 54, där 50 motsvarar en oförändrad utveckling i årstakt. Efter dagligvaruhandelns rapporter om en trög försäljning under vår och sommar kommer detta knappast som en överraskning utan förstärker endast bilden av svenska hushålls försiktiga konsumtion av livsmedel (bild 1). Livsmedelsbranschens svaga volymökning, så här långt under året, har dock inte särskilt mycket att göra med oron kring den internationella finanskrisen, fas två.

Livsmedelsföretagens konjunkturbarometer: utfall andra kvartalet 2011 och förväntningar över kommande halvår. Index 50 markerar oförändrad nivå jämfört med motsvarande period året innan. Källa: *Li*

I själva verket har det varit svårt att finna några övertygande förklaringar till svenskarnas försiktiga konsumtion av dagligvaror under de senaste 12 månaderna.

Bild 1. Volymutveckling i procent inom svensk daglig- respektive sällanköpsvaruhandel jan 2008-jul 2011. Procent i årstakt.

För under samma period har de flesta inhemska makroekonomiska kurvor pekats i en riktning som skulle kunna sägas understödja en ökad konsumtionstakt. Allt utom räntorna. Ökade bolånekostnader för högt skuldsatta svenskar kan troligtvis förklara en del i en allmänt försiktigare konsumtion. Ett lågt inflationstryck, en ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet borde å andra sidan totalt sett kompensera för detta.

Som en effekt av denna försiktiga utveckling, kombinerat med svagare konjunktursikt generellt, har *Li:s* medlemsföretag skruvat ner produktionsförväntningarna för det kommande halvåret. Det sammanvägda indexet hamnar på 54, dvs på samma nivå som utfallet andra kvartalet.

Lågprisjakten åter i fokus

Över tid är efterfrågan på livsmedel, totalt sett, förhållandevis stabil. Förändrade preferenser mellan dyrare och billigare livsmedelsprodukter kan däremot förstärkas av olika konjunkturfaser. För närvarande är det just en stark konsumtionsförflyttning från dyrare produkter mot "lågpris" som dominerar i landets butiker. Av *Li:s* medlemsföretag

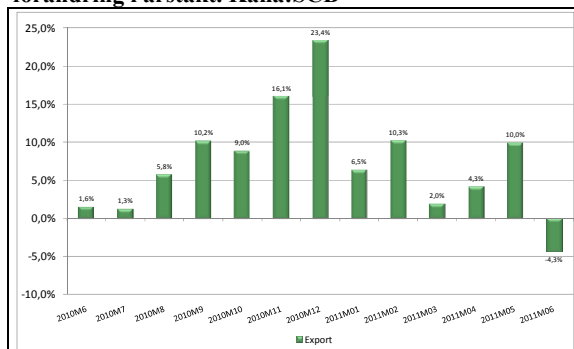
pekar 41 procent i den senaste konjunkturenkäten ut lågprisprodukter som den starkaste konsumtionstrenden som påverkar produktionen just nu (se gråruta på sidan 3). Det är en tydlig förändring på kort tid. För bara så sent som för ett halvår sedan låg motsvarande andel på 9 procent.

Potentiellt kan denna trend slå mot enskilda livsmedelsföretag som är särskilt inriktade mot premiumprodukter. För företag med ett bredare varusortiment är det lättare att omdisponera produktionen för att möta ett förändrat konsumentfokus.

Sug på svenskproducerat utomlands

Livsmedelsproducenternas exportvolym fortsätter att utvecklas bättre än den inhemska försäljningen. Det visar *Li:s* index över exportvolym för andra kvartalet uttryckt i index 63. SCB:s exportstatistik ger stöd för detta med en värdeökning under perioden januari-juni på 4,5 procent (bild 2). Totalt noteras ett exportvärde på 26 miljarder SEK. Förväntningarna för kommande halvår går i linje med utfallet för andra kvartalet, dvs en stabil volymtillväxt (index 63).

Bild 2. Sveriges livsmedellexport. Procentuell förändring i årstakt. Källa:SCB

Kostnadsnerdragningar att vänta

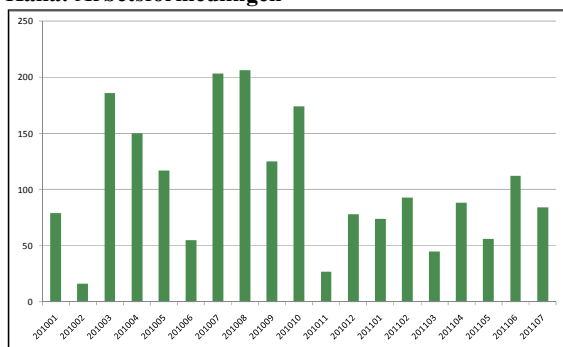
Indextalen, samtliga runt eller strax under 40, över antal sysselsatta och investeringar inom livsmedelsindustrin sticker ut i andra kvartalets sammanställning. Utfallen och prognoserna är klart svagare/försiktigare än de brukar vara och tyder på ett behov

bland företagen av kostnadsneddragningar över hela linjen.

Orsakerna till dessa något dystra utsikter sammanhänger troligen med ökade kostnader för produktionen, framförallt genom ihållande höga råvarupriser samtidigt som volymerna inte riktigt vill skjuta fart. Dessvärre kan det enskilda livsmedelsföretaget inte påverka världsmarknadspriserna på livsmedelsråvara utan tvingas istället att justera de kostnadsposter de faktiskt kontrollerar, vilket innebär bland annat kostnaderna för personal och investeringar.

Offentlig statistik över antalet varslade, per näringsgren, visar i dagsläget inte på någon ökad aktivitet från livsmedelsföretagens sida. Antalet varslade i månadsstatistiken till och med juli månad ligger inom normalintervallet (bild 3). Det återstår att se om denna utveckling står sig under resten av året. För många företag handlar det snarare än att göra sig av med personal, om att de drar ner på övertid eller utnyttjande av extrapersonal.

Bild 3. Antalet varslade inom livsmedelsindustrin. Källa: Arbetsförmedlingen

Förväntningar om höga råvarupriser

Råvarorna fortsatte att öka i pris för *Li:s* medlemsföretag under andra kvartalet och förväntningarna bland företagen är en fortsatt kostnadsökning för råvara under det kommande halvåret, även om det är en försiktig uppgång. Men det är en uppgång från historiskt höga nivåer (bild 4).

Lågris seglar åter upp i topp

Trender skiftar snabbt inom svensk livsmedelskonsumtion. Detta om man skall tolka de resultat på frågan till *Li:s* medlemsföretag om vilken konsumtionstrend som påverkar produktionen allra mest just nu. Vid slutet av förra året hade trenden med lågprisprodukter, enligt företagen, släppt greppet och istället pekade man på närproducerat och produkter med få tillsatser som de hetaste trenderna.

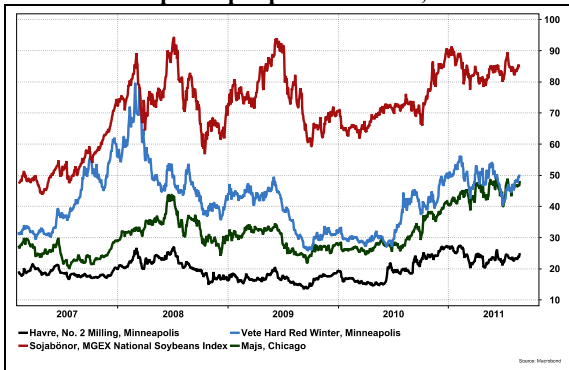
Efter en längre period med svag volymutveckling inom dagligvaruhandeln och för dess leverantörer pekar livsmedelsföretagen nu ut just lågpris och handelns egna varumärken, EMV, som de just nu starkaste trenderna. Närproducerat och produkter med få tillsatser tappar rejält som andel jämfört med 9 månader sedan.

Inom gruppen lågprisprodukter spelar EMV en betydande roll. Dess relativa marknadsandel är där som störst. Det förefaller därför fullt logiskt att hela 83 procent (omsättningsviktat) av livsmedelsföretagen tror på fortsatt ökande EMV-andelar framöver. I stort sett inga företag tror på minskande EMV-andelar, medan runt 15 procent tror på en oförändrad marknadsandel för handelns egna varumärken.

Vilken konsumenttrend påverkar företaget mest just nu? Volymviktade andelar

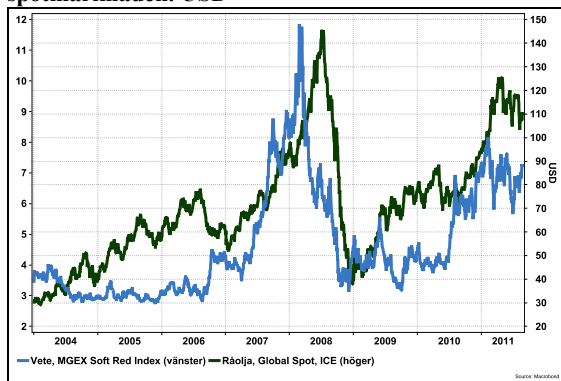
	Nov 2010	Aug 2011
Lågprisprodukter	8,9%	40,7%
Annat	7,3%	22,2%
Produkter med högre kvalitet	9,8%	13,1%
Produkter med få eller inga tillsatser	26,3%	9,5%
Hälsosamma alternativ	2,5%	6,1%
Närproducerat	32,9%	5,2%
Bekväma livsmedel	11,6%	2,9%
Ekologiska livsmedel	0,7%	0,4%

Bild 4. Råvarupriser på spotmarknaden, SEK.

Det är helt klart ett svårbedömt läge just nu när det gäller att förutspå råvaruprisernas utveckling. Priserna på livsmedelsråvara styrs självklart av både tillgång och efterfrågan som alla andra produkter på en fri marknad. Vid en trolig konjunkturavmattning internationellt är det sannolikt att efterfrågetrycket avtar något, vilket verkar prishämmande. Samtidigt kan kläna skördar av centrala grödor som vete, majs, ris etc. verka i motsatt riktning. Vilken kraft som är starkast vet ingen i dagsläget.

Bild 5. Råolja- och veteprisets utveckling på spotmarknaden, USD

Priset på livsmedelsråvara följer också med viss eftersläpning i spåren på bland annat råolja- och vetepriset, vilket visas av en historisk tidserie (bild 5). Delvis beror detta på att de underliggande drivkrafterna, variationer i efterfrågan, oftast pekar i samma riktning. Men det beror också på att ett högt råolja- och vetepris, de facto, innebär ökade direkta produktionskostnader för världens bönder samt ökade kostnader för transporten av aktuella råvaror över världshaven.

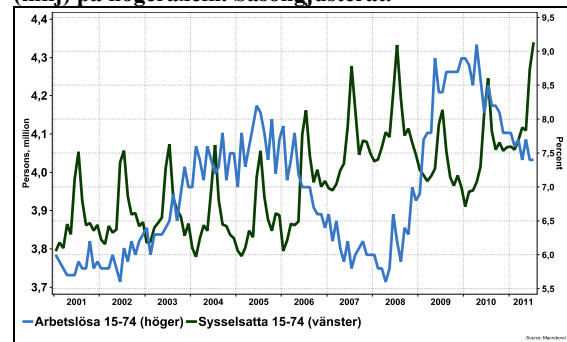
Oljepriset spås komma ner under det kommande halvåret i spåren av finanskrisen, fas två, och som en reaktion på en återstart av Libyens oljeproduktion. Det återstår då att se om priserna på livsmedelsråvara följer med ner eller frikopplar sig från oljans prisutveckling.

Svensk ekonomi

Sverige har bakom sig en kraftfull tillväxt, driven av tillverkningsindustrins exportåterhämtning efter det mycket djupa produktionsbortfallet under finanskrisens fas ett under 2008.

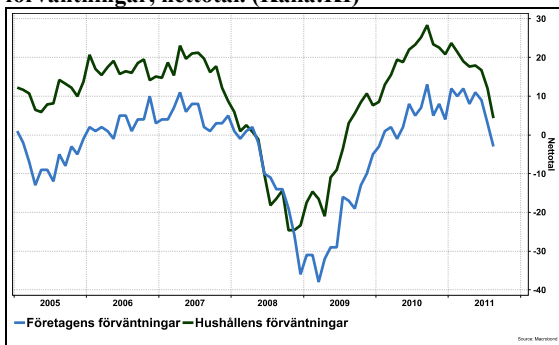
En gynnsam konjunkturutveckling i landet har märkts i, och förstärkts av, en ökad sysselsättning och en minskad arbetslöshet (aktuell notering 7,5 procent, bild 6). För staten och landets kommuner har resultatet varit ökade skatteintäkter och minskade utgifter.

Bild 6. Arbetslöshet (15-74) i procent av arbetsför befolkning i Sverige, vänsteraxeln. Antal sysselsatta (milj) på högeraxeln. Säsongsjusterat.

Under sommaren 2011 har det dock blivit allt mer uppenbart att finanskrisen är allt annat än över, vilket kommer att synas framöver när exportindustrin får svårare att sälja sina produkter internationellt. Ledande indikatorer har också vänt ner (bild 7). En osäkrare konjunkturutveckling under finanskrisens fas två riskerar bland annat att slå mot regeringens tidigare uttalade vision om en jämviktsarbetslöshet på 5 procent 2015.

Bild 7. Hushållens och företagens framtida förväntningar, netttotal. (Källa:KI)

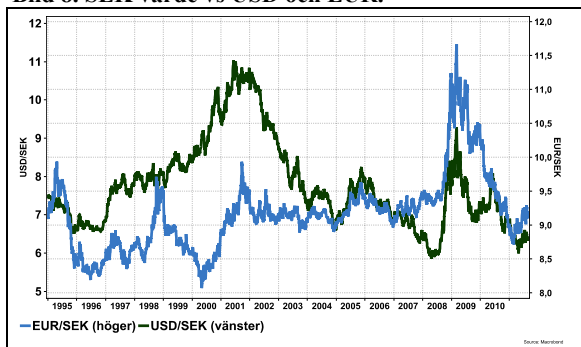

SEK håller emot bättre denna gång...

Den svenska kronan, SEK, har klarat sig väl hittills under rådande osäkra tider (bild 8). Det internationella förtroendet för SEK byggs gradvis upp i takt med att svensk ekonomi sticker ut internationellt som välskött och med en god tillväxt. Det innebär också att en tydlig SEK-försvagning, som var fallet under 2008 då investerare flydde till bl.a. USD, möjligen inte upprepas denna gång.

På marginalen kan det inverka negativt på svensk industriexport då draghjälp från en billigare SEK uteblir. För ett genomsnitt av livsmedelsföretagen är en stark SEK däremot önskvärd då nettoeffekten av billigare import av insatsråvara överväger effekten av försämrade konkurrenskraft på exportmarknaden.

Bild 8. SEK värde vs USD och EUR.

Nedtryckt inflation håller nere räntorna

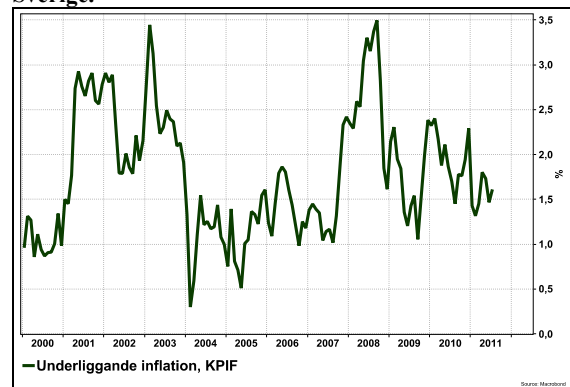
Under det internationella konjunkturförlopp som nu hägrar förefaller inflationshotet som alltmer avlägset. Detta gäller inte minst i Sverige, då världsmarknadspriserna på råvara vid en

intakt SEK-värdering kommer att kunna få fullt genomslag.

Den underliggande inflationen i Sverige, som renar för Riksbankens egna ränteförändringar (genom boräntorna), har visat en återhållen utveckling hittills under 2011 (bild 9). Inflationshotet förefaller också avlägset framöver.

Följaktligen minskar trycket på Riksbanken att fortsätta på den bana av styrräntehöjningar som påbörjades under sommaren 2010. För belånade svenska hushåll ges därmed en möjlig respit från högre bokostnader. En ytterst svag internationell konjunkturutveckling under hösten 2011 kan få Riksbanken att snarare överväga en styrräntesänkning, men dit är steget ännu långt.

Bild 9. Underliggande inflationsutveckling (KPIF) i Sverige.

Svenska hushåll har möjligen varit cyniska och förutsett en ökad internationell konjunkturoro och därför valt att vara lite försiktigare med sina pengar eller så är det andra skäl såsom ökade bokostnader som ligger bakom den tröga volymökningen inom detaljhandeln under första halvåret 2011. Utsikterna för en bättre avslutning på året är inte heller de bästa. En allmän oro kombinerad med rasen på Stockholmsbörsen och indikationer om fallande priser på bostäder verkar återhållande på hushållens konsumtionsvilja. Regeringens återtagande av förslaget om ett 5:e jobbskatteavdrag

från årsskiftet är ytterligare ett avbräck för inhemsk konsumtion.

Om svensk ekonomi uppvisar en stor inbromsning finns naturligtvis handlingsutrymme från statsmakten att vidta penning- och finanspolitiska åtgärder. Till skillnad från många andra OECD-länder med höga statsskulder och mycket låga styrräntenivåer disponerar Sverige fortfarande över båda dessa verktyg. Verkningsgraden vid statliga stimulanser riktade mot hushållen kan dock komma att bli svag då hushållen även under den mycket starka konjunkturen hittills, snarare valt att öka sitt sparande än att öka sin konsumtion nämnvärt.

Internationell ekonomi

Under sommaren har världens ekonomiska fokus varit riktad mot USA och PIIGS-ländernas statsfinansiella utmaningar vilket snabbare än många annat resulterat i en finanskris - fas två - som en fortsättning på det förlopp som startade under 2008.

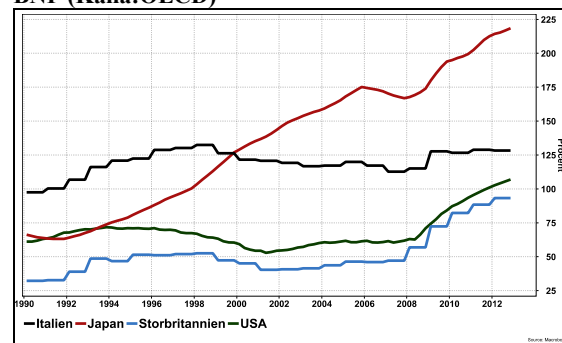
Finanskrisens fas ett, som var koncentrerad till finanssektorn hävdades av kraftfulla finans- och penningpolitiska åtgärder i de Anglosaxiska länderna och delar av Eurozonen. Som effekt av detta kunde världens ekonomier tillfälligt andas ut och bevittna en ekonomisk återhämtning, som på sina håll varit mycket snabb. Inte minst i länder som Tyskland och Sverige under 2010.

För USA var dock tillväxten inte tillräckligt snabb, vilket bl.a. har resulterat i en ihållande hög arbetslöshet. Sviterna av statens frikostiga räddningspaket började därmed alltmer ge sig till känna. För PIIGS-länderna är det delvis en annan problematik som ligger bakom de statsfinansiella problemen.

Det saknas historiska paralleller i modern tid för en situation där två av världens tre

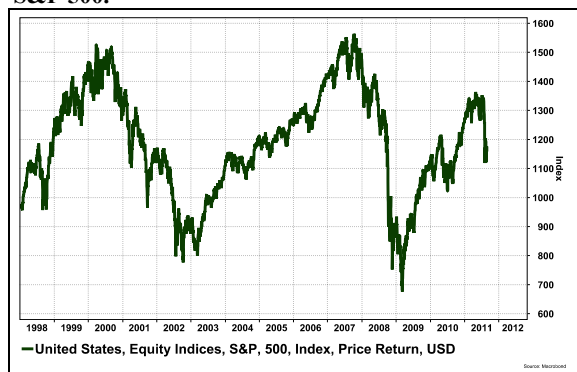
ekonomiska axelmakter/regioner samfällt kämpar mot skenande budgetunderskott och statsskulder över, eller i nivå med, BNP-värdet, kraftigt underblåst av en svag ekonomisk utveckling (bild 10).

Bild 10. Aktuella länders statsskuld i förhållande till BNP (Källa:OECD)

Rädslan och ovissheten om konsekvenserna av USA och PIIGS-ländernas okontrollerade lånebehov och oförmåga att komma överrens politiskt om hur länderna långsiktigt skall komma tillrätta med de finansiella obalanserna växer sig allt större.

Bild 11. Utvecklingen på den amerikanska börsen, S&P 500.

Ingen ekonomisk bedömare kan i dagsläget säkert uttala sig om vilken kedjereaktion på världsekonomin ett lands, eller en systemviktig banks förlorade kreditvärdighet och eventuella betalningsinställelser/nerskrivningar ger upphov till. Det är en av de viktigaste förklaringarna till den turbulenta utvecklingen på världens finansmarknader under sommaren (bild 11).

Finanskrisens fas två är därmed ett uppenbart faktum och har triggat igång en serie reaktioner som ytterst påverkar både hushålls och företags vilja att konsumera och investera. Den negativa spiralen är därmed satt i snurr vilket sedermera kommer att synas realt i länders BNP-tillväxt framöver, i synnerhet inom OECD-kollektivet. För bland annat BRIC-länderna kan en inhemsk ekonomisk dynamik leda till stabila tillväxttal även om deras exportmöjligheter blir något sämre med en haltande ekonomisk utveckling i USA och Eurozonen.

OECD:s prognos från försommaren om en internationell BNP-tillväxt på drygt fyra procent 2011 ter sig därmed i överkant, givet de signaler som kommer från ledande indikatorer och makrodata från alla hörn i världen just nu.

Det som gör det extra problematiskt att förutspå de närmaste årens ekonomiska

utveckling är att staterna i ett stort antal nyckelländer inom OECD som USA, PIIGS, Storbritannien, Frankrike och Japan redan utnyttjat finans- och penningpolitiska åtgärder till max för att rädda banker och stimulera inhemsk ekonomi.

Nu krävs istället finanspolitisk åtstramning under en hotande lågkonjunktur, vilket i sig är självförstärkande.

Det blir en inhemsk utmaning av stora mått för presidenter och statsministrar i dessa länder att gå till väljarna och begära förnyat mandat samtidigt som nödvändiga statsfinansiella sparåtgärder och skattehöjningar måste genomföras. Nu återstår nämligen inga enkla genvägar längre. Ytterst innebär detta troligtvis också att en konjunkturåterhämtning kan dröja.

För frågor avseende *Li*'s konjunkturbrev
Carl Eckerdal, chefekonom *Li*
08-762 61 96, carl.eckerdal@li.se

Livsmedelsföretagen i siffror:

Landets fjärde största industrigren

Sysselsätter 56 000 personer

Andelen kvinnor cirka 35 procent

Mest geografiskt spridda industrin

Exporterar för 50 miljarder kronor

Omsätter 170 miljarder kronor

Drygt 2200 verksamma företag

Mycket hög andel SME:s

Förädlar drygt 70 procent av

svenska jordbruksråvaror

Livsmedelsföretagen, **Li** Service AB
Besöksadress: Storgatan 19, Stockholm
Postadress: Box 556 80, 102 15 Stockholm
Telefon: 08-762 65 00

Livsmedelsföretagen